

Vint mil volums

Aquest fill de la Marina té 52 anys d'edat i fa vora 40 que es va llançar a l'adquisició de producció bibliogràfica. Apassionat, —no per això irracional— Manuel Bas Carbonell és, en l'actualitat, el propietari del fons bibliogràfic més important de llibre valencià. Amb més de 20.000 volums, el seu patrimoni s'amuntega ara en les dependències de la casa pairal, situada a la població de Xàbia. Aquesta construcció de pedra basta, amb dos segles d'existència i tres plantes, suporta mal la sobreposició bibliogràfica. “No hi ha lloc per a més prestatgeries i he d'amuntegar els llibres en caixes”, afirma el bibliòfil. “Hauria de deixar de comprar llibres, però això no resulta fàcil.” Per aquesta raó, el consistori de Xàbia ha iniciat una operació de rehabilitació de l'antiga farmàcia de Tena, edifici del segle XIX que s'integra en el centre històric d'aquesta població costanera de turisme centreuropeu. Igualment, no ha dubtat a reforçar les mesures de seguretat des que el passat dia 20 de juny, els més de 20.000 volums van ser declarats Patrimoni Històric Nacional.

No ha estat un procés lleuger, aquest traspàs d'una biblioteca privada a l'Inventari General de Bienes Muebles. Més aviat, víctima d'una burocràcia que aclapara i defineix alhora l'administració pública. La demanda que els fons bibliogràfics de Bas Carbonell esdevingueren Patrimoni Històric Nacional es va efectuar fa poc més d'una dècada. El 1986, l'Ajuntament de Xàbia llançava el projecte a les tribulacions intestinals dels despatxos ministerials. Reunit en ple, la decisió consistorial de confeccionar-ne un expedient i presentar-lo al Ministeri de Cultura espanyol va resultar, per unanimitat, una iniciativa amb excel·lent acollida.

Per la seua banda, la Diputació d'Alacant, juntament amb l'Institut Juan Gil-Albert —situat a la mateixa ciutat meridional—, no va dubtar a secundar-la; la creació de beques per a la catalogació del fons de Manuel Bas Carbonell es produïa el mateix any 86. Fins aquest moment, l'extensa biblioteca batià en l'anonimat de les depènecies familiars, sense que es tinguera en compte, per això, no sols la seua transcendència documental sinó tampoc, la seua vàlua històrica.

Si l'any 86 representava el desencadenament d'un procés de 8 anys de durada, el 1990 en marcava una fita ben significativa. Deu exemplars d'aquesta biblioteca compartiren les vitrines de l'homenatge a la impremta

Manuel Bas Carbonell posseeix, en l'actualitat, el fons més important de llibres de temàtica valenciana. Per aquesta raó, el passat dia 20 de juny la seua biblioteca va ser declarada Patrimoni Històric Nacional pel Ministeri de Cultura. I pròximament, passarà a formar part de la futura Biblioteca Valenciana.

organitzat a la Llotja de València amb d'altres vint. Considerats tots trenta com els llibres més importants en els inicis de la impressió, els exemplars de Magúncia i els provinents de la Universitat de València van avalar la presència dels volums de Bas Carbonell en una mostra en la qual Jesús Huguet —actual director general de Política Lingüística de la Generalitat valenciana— no va dubtar a qualificar aquesta biblioteca privada com “el fons de temes valencians més important del món”. En altres ocasions, la participació de llibres de Bas en esdeveniments públics ha estat absoluta. Si a la Llotja alternaven amb exemplars de diversa titularitat, al II Congrés de la Llengua Catalana de la Universitat d'Alacant, o en una mostra bibliogràfica que tingué lloc en el marc del 500 aniversari del *Tirant lo Blanc*, organitzat per l'Ajuntament de Gandia —l'any 1990—, es presentaven com a protagonistes únics d'aquells actes públics.

Però Bas Carbonell ha hagut d'esperar encara quatre anys perquè la seua biblioteca passe dels honors verbals d'Huguet a la tan esperada realitat patrimonial. O a la inclusió en la futura Biblioteca Valenciana.

Apèndix de la Biblioteca Valenciana? “Probablement, enguany es considerarà la meua biblioteca en la partida de pressupostos de la Conselleria de Cultura a fi que esdevinga un apèndix de la Biblioteca Valenciana.” Aquestes declaracions signifiquen el traspàs imminent del fons de Bas Carbonell als espais —més que físics— de la futura Biblioteca Valenciana.

Això sí, el desig del bibliòfil ha estat que el seu patrimoni quede a Xàbia a fi que “la Marina Alta participe d'aquest gran projecte que és la Biblioteca Valenciana”. A més, “representa un nou pas en el procés de descentralització”, tot i que Manuel Bas no acaba de coincidir amb la concepció disgregadora d'una Biblioteca que ha de ser una institució emblemàtica. “La situació ideal —opina Bas— hauria estat ubicar-la a l'asil de Sant Joan Baptista, que va ser un dels edificis candidats a albergar la Biblioteca. Crec que és un lloc amb entitat. Perquè la Biblioteca ha de ser una gran casa de la cultura on es puguen fer xarrades, col·loquis, conferències, etc. Un centre on es pugui anar a investigar, a estudiar. Un centre que es convertisca, com la Biblioteca de Catalunya a Barcelona, en la gran casa de la cultura que València no té.”

“El Convent del Carme em sembla un bon

d'una història

lloc, però no reuneix el caràcter emblemàtic que requereix la Biblioteca. Per altra banda, la descentralització que s'ha proposat com a factor vertebrador de la Biblioteca resulta necessària. Òbviament, ha d'existir una gran biblioteca central, la qual cosa no és sinònim de centralització exagerada. Perquè no hem d'oblidar la presència comarcal, com tampoc no hem d'oblidar la presència de les altres grans ciutats, Castelló i Alacant, que compten també amb públic universitari. Els habitants de les comarques viuen sempre en relació amb València i ja és hora que tot allò que busquen no necessàriament ho hagen de trobar a la 'capital'. El País Valencià és massa variat per haver de viure sempre entorn de les Torres de Serrans.”

Testimonis culturals. La descentralització d'aquesta institució valenciana respon, doncs, a una voluntat d'equilibri entre la capitalitat d'una ciutat i el caràcter indefectiblement perifèric de les comarques. I en aquest sentit, el fons de Bas Carbonell imbueix de càrrega històrica la Marina Alta. Aquesta esdevé, a petita escala, un nucli cultural, punt de referència en el panorama cultural i documental valencià. Xàbia assumeix aleshores una porció d'aquesta capitalitat que es vertebrava, ara, entorn d'aquest fons variat en sincronia i diacronia. I és que el ventall temporal que abraça la col·lecció de Bas Carbonell barreja les darreres dècades del segle XV amb l'actualitat editorial exposada en la secció de novetats.

Bas Carbonell ha aconseguit elaborar el mapa de la producció bibliogràfica al llarg dels cinc darrers segles, que no resulta ser sinó reflex del marc cultural de cada moment. “Segons de quina època es tracte, tinc més o menys exemplars –afirma–. Per exemple, el segle XVIII va ser determinant en la cultura del País Valencià. La cultura va viure moments de floració, una hegemonia il·lustrada que van protagonitzar figures com ara Maians o el mateix Cavanilles. La gran producció literària que es va dur a terme durant aquella etapa d'erudició ha estat una de les grans fites de la nostra història. Evidentment la meua biblioteca fa mostra de la fèrtil producció que va tenir lloc en aquest període, d'aquest període, com també de la del segle passat. No cal dir que la quantitat d'obres del segle XX resulta notablement superior a la de qualsevol altre segle.”

Qualsevol bibliòfil se sorprendrà davant

RAFA GIL

“El País Valencià és massa variat per haver de viure sempre entorn de les Torres de Serrans.”

l'heteròclita col·lecció de Bas Carbonell. Els més puristes només acceptaran com a vàlides les rareses bibliogràfiques; els més tolerants entendran el posicionament d'aquell que es desviu per adquirir qualsevol publicació valenciana: de signatura, editorial o temàtica. La biblioteca d'aquest professional de les lleis barreja sense distinció d'edat, dimensions o singularitat, en pacífica coexistència, qualsevol referència escrita sobre el País Valencià. El fons antic, fins al segle XVIII, compta amb 4.000 o 5.000 volums, entre els quals destaquen un incunable datat el 1482 o els *Sermons* de Sant Vicent Ferrer, en una edició del 1505.

El fons de teatre valencià volta els 1.600 exemplars, segons les darreres catalogacions realitzades per l'Ajuntament de València. I qualsevol volum de més de 15 anys té ja la raresa d'un llibre de vell. Les primeres edicions de Fuster, Azorín o Almela i Vives alternen a les prestatgeries amb peces singulars, gairebé úniques, com ara *Amor en el claustro*, la primera obra que Vicent Boix va publicar, el 1838, mentre cursava estudis eclesiàstics als escolapis de Gandia. O amb la segona edició del *Diccionario castellano-valenciano* d'Escriu, de l'existència de la qual s'havia dubtat.

I és que Bas transgredeix l'art de la bibliofília on la raresa supera el pes de la història. Les mesures reduïdes i la intrascendència d'*Amor en el claustro* de Boix no atrauen el bibliòfil, però sí que animen la passió de Bas Carbonell el qual, lluny de centrar-se en les exquisiteses de l'enquadernació o en altres detalls del continent, té en compte la seua

"La situació ideal hauria estat ubicar la Biblioteca a l'asil de Sant Joan Baptista. Crec que és un lloc amb entitat. Perquè la Biblioteca ha de ser una gran casa de la cultura on es puguen fer xarrades, col·loquis, conferències, etc. Un centre on es puga anar a investigar, a estudiar. Un centre que es convertisca, com la Biblioteca de Catalunya a Barcelona, en la gran casa de la cultura que València no té."

plaça dins el panorama literari valencià, sense imposar-ne, ni molt menys, limitacions diacròniques. Els anys 60, per altra banda, donat el descrèdit i la ignorància que van planar sobre la cultura valenciana, van facilitar-li l'adquisició, a preus de saldo, de llibres de difícil localització. "En aquell moment, el llibre valencià quasi te'l regalaven perquè no tenia cap valor. Perquè el contingent d'escriptors era ben reduït: Xavier Casp, Fuster i pocs més."

Tres dècades entre pàgines. Des de fa tres dècades, l'univers bibliogràfic ha estat per Bas Carbonell ocupació vespertina que l'ha dut a establir contactes amb l'estranger, a aprendre a comprar per catàleg, modalitat actual tan en voga, o a obrir la seua biblioteca a l'estudiós. "Des de la meua biblioteca, ja s'han fet dues tesis i altres investigacions." I, potser en aquest punt rau la singularitat de Bas Carbonell com a bibliòfil. Perquè, si el col·leccionista guarda els seus béns com un tresor personal, com un secret ben simptomàtic de la seua introversió, Bas Carbonell, al contrari, l'obre a estudiosos i amants de les lletres en un acte de filantropia heretada.

Perquè Bas Carbonell va viure una infància de tertúlia i comunicació artística i intel·lectual cada setmana. El seu pare, Pedro Bas, un pintor desconegut en aquestes terres i més apreciat en aquelles —va residir durant 20 anys a París—, es reunia cada dissabte a casa seua, o a casa d'un altre col·lega del ram: Leopoldo García Ramón. Les antiguitats, les teles i les belles arts edulcoraven els cafès de cap de setmana i transportaven el jove Bas de la ficció artística a la sensibilitat bibliogràfica. "Tothom busca sempre tornar a la infància", respon Bas Carbonell al perquè d'una passió pulsional que es va desencadenar en l'adolescència i que el 1970 va topar amb el primer signe de control quan el bibliòfil va sentir la necessitat de fixar les adquisicions.

En l'actualitat, Manuel Bas ha delegat la catalogació a entesos i becaris. És el comisari del 150 aniversari del naixement de l'erudit i historiador de Dénia Roc Chabàs —del qual prepara, per a final d'any, la biografia—. Però també presideix, amb una passió adolescent, la recentment creada Societat Bibliogràfica Valenciana, que va veure la llum el passat mes de març. En aquest fòrum o punt d'encontre en què conflueixen i es fonen representacions polítiques diametralment oposades, el llibre adopta la grandesa que confereix la mitificació. L'art gràfic i la impressió queden aleshores destil·lades en un procés anacrònicament alquimista que aconsegueix sublimar 30 anys de vesprades quotidianes a través de 20.000 volums d'una història.

Eliseu T. Climent